

ההגנה המרחבית וההגנה האזרחית במלחמת המחר

תא"ל יצחק זייד

ההגנה המרחבית

מלחמת השחרור, הקשה במלחמות ישראל, הסתיימה בניצחוננו הודות למספר גורמים, אשר עם החשובים שבהם נמנית – עמידת יישובי ההגנה המרחבית. לחימת הגבורה של היישובים לאורך כל גבול ישראל, גרמה במידה רבה לעצירת האויב, לשיבוש מערכותיו ולהבסתו. להלן יימנו אך אחדים מיישובים אלה, אשר תוך גילויי גבורה לחמו ועמדו מול פלישת כוחות צבאות ערב, שכללו יחידות שריון, רגלים, ארטילריה וסיוע אווירי.

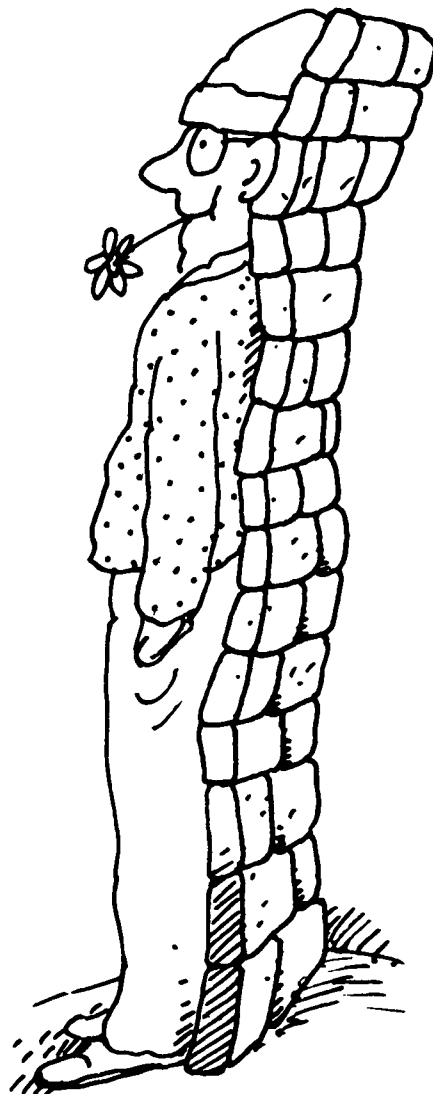
בדרום עצרה יד מרדכי את המצרים לשבוע, נירים בלמה את איגופם, ואילו נגבה מנעה פריצה בציר המרכזי. יישובים אלה ואחרים, בסיוע מרבי של אנשי חטיבות גבעתי ופלמ"ח, הצילו את מרכז הארץ מהפולש המצרי, וגרמו לו אבדות כבדות, מהן לא התאושש עד תום הקרבות. דומה לכך אירע בצפון, בו לחמו הדגניות, בסיוע לוחמי גולני, בפולש הסורי ועצרוהו. באזור גשר בנות-יעקב לחמה המוש"ב משמר-הירדן עד שנפלה, תוך שהיא מצליחה לעצור את הכוחות הסוריים בפרק זמן שאפשר לחטיבת כרמלי ליוצב קו חדש מרחק-מה מערבה. בלחימתם זו אפשרו כל אותם יישובים לצה"ל להתארגן ולהתייצב בחזיתות הקרב.

היו יישובים שבעצמם ושיבתם על צירי הפלישה מנעו את התקדמות האויב, וגרמו לשיבושים בתכניותיו. במרבית המקרים אולץ הפולש להתקפל ולחפש דרכים עוקפות, לאחר שספג אבדות מידי היישובים. כך קרה בגשר שעצרה את הפולש העירקי, וברמות-נפתלי שבבלמה כוחות מלבנון. רמת-רחל הגנה על ירושלים מהפולש המצרי ששיגר זרוע ארוכה לעבר בית-לחם, ואילו משמר-העמק, טירת-צבי ורמת-יוחנן עצרו את כוחות קאוקזי והסבו להם אבדות קשות.

בפרק הזמן שבין מלחמת השחרור ומלחמת ששת הימים מילאו יישובי הגמ"ר תפקיד מרכזי במלחמתנו ברור הערבי, ועמדו עמידה איתנה מול ההתנכלויות בגבולות, אך במלחמת יום הכיפורים נאלצנו לפנות בחיפזון את יישובי רמת-הגולן, מאחר שרובם ככולם לא היו במצב של יכולת לנהל מלחמה של ממש נגד השריון הסורי. במלחמה זו הספיקו אמנם לוחמי

המילואים להגיע בעוד מועד אל החזית, ולשנות את המצב ויחסי הכוחות, אך מה היה קורה לו הגיעו המילואים באיחור של 10, 20 או 30 שעות?

האויב הוכיח שהוא יודע להפיק לקחים, ומסוגל לתקוף בהפתעה ובעצמה רבה, וחשוב מאוד שנוכח זאת לקראת העתיד. שתי נקודות עלינו להביא במסגרת שיקולנו: האחת – האויב עלול לחזור על הצעד שנקט ב-48 ולתקוף בעצמה רבה בכל הגזרות. הנקודה השנייה – המילואים יגיעו רק כעבור זמן ממושך. שני

גורמים אלה מביאים בהכרח למסקנה, שיישובי הגמ"ר הקדמיים חייבים לשמש מסך בלימה ולעצור כל פולש, כשם שעשו זאת ב-48. למזלנו פרוסים כיום יישובי הגמ"ר מול צירי הפריצה, וקיים גם עומק המאפשר בלימה מתמשכת, אך כדי שיישובים אלה אכן יוכלו לבצע משימה זו אל מול פני עצמות שנות ה-80, יש להקצות להם משאבים של נשק, כוח אדם וביצורים ברמה הגבוהה ביותר. כל יישוב שיוכן כראוי, יוכל להשמיר כוח תוקף בעצמה של גודר שריון ואף יותר מכך. החשוב מכל הוא, שהיישוב יוכל לעצור גם התקפת פתע המונחת בהתרעה קצרה ביותר. למדינת ישראל יש כיום מאות יישובים הממוקמים בקו הקדמי ולאורך הצירים בעומק. אם יוכנו כל אלה באופן יסודי, יוכלו למלא את ייעודם בהגנת גבולות ישראל. עצם קיום היישובים נתן לנו את התשתית שאין ערוך לחינוכית.

בעבר היה מקובל להעמיד לרשות יישובי הגמ"ר נשק צה"ל לא היה זקוק לו יותר, וכדומה לכך היה היחס לגבי כוח אדם. מצב זה נשתנה מאז מלחמת יום הכיפורים. כיום מצוי ביישובי הקו הקדמי נשק באיכות השווה לזו המצויה בידי חיילי צה"ל, האמורים להתפרס באותה גזרה בעת מלחמה. הוא הדין בנושא רמת הביצורים: לא עוד מספר עמדות המקיפות את גדר המשק, אלא סדרת עמדות המתוכננות על ידי מפקדי צה"ל המופקדים על הגזרה, ונבנות על ידי אנשי מקצוע. כל עמדה כזו מיועדת לקלוט אנשים נוספים הצפויים להגיע כתגבורת הן מיישובים סמוכים והן מיחידות צה"ל. עמדות אלה, כשהן מאוישות בלוחמים מעולים, הופכות כל יישוב למתחם מבוצר, העשוי לעמוד בפני התקפות השריון של האויב ולגרום לו אבדות.

בני יישובי הגמ"ר נמנים, כידוע, עם העילית שבחיילי צה"ל, ורובם משרתים ביחידות מובחרות ובתפקידי פיקוד בכוחות השדה. מרגע שנפלה החלטה להפוך את יישובי הגמ"ר לקו עצירה של מדינת ישראל, הוחלט להעביר את אנשי היישובים ליחידות הגמ"ר שבמרחב מגוריהם. אמנם נושא זה נמצא עדיין בתהליכי מימוש, וקיימים לא מעט קשיים בהגשמתו, אך בעצם החלטה זו נעשה צעד חשוב ביותר. רק אם נצליח להתגבר על

המכשולים למיניהם, חלקם פסיכולוגיים וחלקם מעשיים, וכל יישוב קדמי יקבל את אנשיו המשרתים בצה"ל — נגיע למצב שיהיה לעם ישראל קו בלימה המוכן לקבל פני כל תוקפן תוך התרעה קצרה ביותר. בנושא הקצאת כוח אדם טרם ננקטו הצעדים ההכרחיים, ובמספר מקומות ניתנו פתרונות שאינם מספקים מענה הולם. ברור שיהיה צורך לחתוך "בבשר החי", להוציא מיחידות צה"ל עוד כמה מאות בחורים ולהציבם ליישוביהם. דבר זה הכרחי, אם רוצים שקו הבלימה יהיה מספיק חזק בכל מקום, וימלא את ייעודו כקו עצירה מול

גדודי שריון אויב, עד בוא כוחות המילואים. אם לא כן, עלולה לחזור, חלילה, הפרשה של נפילת יישובים ופריצת אויב לעומק המדינה, כפי שקרה בתש"ח.

בצה"ל שלאחר מלחמת יום הכיפורים חלו שינויים גדולים. הצבא גדל והתחזק. חיל האוויר התעצם באופן בולט, והוא הדין ביתר החילות והזרועות, אולם השינוי הגדול ביותר, והייתי מעז לאמר המהפכה האמיתית בתחום נושא ביטחון-ישראל, התרחשו בהגנה המרחבית, שנעשתה כוח אדיר בעצמתו ובחשיבותו. שינוי זה הפר את מאזן הכוחות היבשתיים באורח משמעותי — גורם אשר לו עשויה להיות השפעה מכרעת על המחיר היקר שייחבע לשלם האויב, אם יחליט לתקוף. גדולת ההגמ"ר טמונה בכך, שתושבי המקום מגינים על הבית ועל המשפחה. מאחורי העמדה מצוי מקלט ובתוכו האשה והילדים. הם מוגנים היטב

בפני הפצצות והפגזות וסומכים

על האב והאח שישמיד את שריון האויב המסתער על ביתם. כוח עמידת הלוחמים גדל בסיטואציה כזו פי כמה, וקרבות תש"ח עשויים להעיד, אילו כוחות גנוזים באנשים הלוחמים על ביתם ומגינים על המשפחה והמולדת. הם עצרו את הפולשים אז, והם יעשו זאת שוב, וביתר הצלחה, בעזרת הנשק המשוכלל והביצורים האייתנים שיעמדו לרשותם.

דרך זו בה החל ללכת צה"ל, היא היחידה העשויה להבטיח בתנאים הנוכחיים עצירת מתקפת פתע. עד יום הכיפורים סמכנו על התרעה מוקדמת ועל גיוס מהיר. מעתה אין לסמוך על התרעה, חובתנו להעמיד קו עצירה ממשי לכל מקרה שניפול שוב שולל לתרגיל הטעייה אסטרטגי ולמלחמת פתע. עלינו להניח לבני יישובי הגמ"ר להישאר במקומם, להכשירם באימונים מתאימים, ולמסור בידם את מיטב אמצעי הלחימה המצויים בידינו. בדרך זו עלינו לנהוג לגבי כל גבולות ישראל, ולא רק בגזרות מסוימות.

אין להסיק מן האמור לעיל שבמקרה ופורצת כיום מלחמה, יאיישו לוחמי הגמ"ר את העמדות במשק, ולא ייצאו כלל אל מחוץ

ליישוב. נהפוך הוא, כמעט בכל גזרה קיים חלק ריק של מספר ק"מ בין יישוב אחד למשנהו, ובו קבועים בדרך כלל מוצבים של צה"ל. על בני הגמ"ר מהיישובים הסמוכים לתפוס מוצבים אלה עד הגעת כוחות צה"ל, סדיר או מילואים. כן יהיה עליהם לאבטח מתקנים חיוניים במרחב, צירים, גשרים וכדומה. בני המקום מכירים היטב את השטח, ואין ספק כי יגיעו ליעדם, ביום או לילה, במהירות המרבית. שום כוח צבאי לא יוכל להשתוות ללוחמי הגמ"ר באזור מגוריהם. בעיות הביטחון שלנו מחייבות אפוא שנראה

תעלות וחפירות הגנה כיישוב בקו העימות

את יישובי הגמ"ר כחלק חיוני של המערך הלוחם, ולצורך זה יש לחוקק את מערכות הגמ"ר ולשפרן. מרבית הדברים עולים כסף רב, אך כל לירה המושקעת בחיזוק יישובי הגמ"ר הינה השקעה בטוחה לטובת ביטחון ישראל.

ההגנה האזרחית

כמהלך המלחמות שעברה מדינת ישראל עד כה, לא נפגע למולנו העורף, וכמעט לא סבלה האוכלוסייה האזרחית מאבדות. אמנם זכורה התקפת המצרים על מרכז תל-אביב ב-1948 והפגזת הסורים על מגדל-העמק ב-1973 — אולם אין אירועים אלה נחשבים באורח יחסי, כשמשווים אותם למתרחש במלחמות בין עמים בעולם הרחב, בהן סובלת לעתים האוכלוסייה האזרחית שבעורף מנוקים חומריים, משיתוק פעילות ומאבדות בנפש יותר מאשר סובל הצבא בחזית.

הבעיה העיקרית בעורף הינה האנדרלמוסיה, המביאה בעקבותיה תנועת אוכלוסין בלתי נשלטת, המהווה סכנה רבה לתפקוד המדינה ולשלמותה. כדאי לזכור שתי דוגמאות מהעבר הלא רחוק, ולהיווכח מה גורל הנזק העלול

להיגרם כאשר מצליח האויב ליצור מהומה רבתי בקרב האוכלוסייה בעורף.

דוגמה אחת הינה נפילת צרפת במלחמת העולם השנייה, אשר צבאה הגדול שותק לפרקי זמן ניכרים על ידי אלפי פליטים שסתמו בדרך תנועתם את הצירים והמעברים. יש התולים את נפילתה של צרפת תוך 40 יום בשבירת העורף שלה ובהתמוטטותו המהירה, אשר גרמה לשיתוק כל מערכות המדינה.

הדוגמה השנייה הינה נפילת דרום-ויאטנאם, אירוע שהפתיע את העולם, שכן לדרומיים היה צבא גדול, חזק ובעל ניסיון קרבי

עשיר. דרום-ויאטנאם הוכרעה בעיקר בשל התמוטטות ערי העורף, ותנועת תושבים בלתי נשלטת אשר גרמו לשיתוק מערכות כללי. מצב כזה עלול לקרות כאשר מלחמה מתנהלת בעצמה רבה על ידי כוחות היבשה, וברזמנית תוקף חיל האוויר את מרכזי האוכלוסייה באופן רצוף ומסיבי. כדי לעמוד במצב קשה זה ולמנוע התמוטטות, חייבים להכין את העורף תוך שימת דגש על הכנת האוכלוסייה.

במקרה של מלחמה נוספת עלולה מדינת ישראל להיתקף בחזיתות שונות ביבשה, תוך הפצצת עריה הגדולות מן האוויר על ידי מטוסים או טילים, ותוך ביצועם של פיגועי חבלה באוכלוסייה ובמתקנים בעורף. סיכול מזימת האויב בפעילות משולבת כזו, שמטרתה לשחק את מערכות המדינה ולגרום למיטוטן, יותנה במידה רבה בארגון כוחות הג"א והגמ"ר ובהכשרת האוכ"ל וסיייה לעמידה איתנה נגד

מזימות האויב.

יש הסבורים שיכולת האויב לגרום לנו נזקים ניכרים בעורף מוגבלת למדי. אולם, ניסיונם של אחרים מלמד שאף היפגעותן של נקודות בודדות עלולה להרביק ולסחוף אחריה, ככדור שלג, אנדרלמוסיה והתמוטטות כללית. כאן טמונה להערכתנו אחת הסכנות הגדולות למדי-נת ישראל, סכנה העלולה לפגוע קשות בצה"ל ובכושר לחימתו, שכן ריתוקו האפשרי של צה"ל לעורף עלול לשלול ממנו את חופש התמרון ואת היכולת להכות את האויב בחזיתות השונות של הקרב.

האמנם נעשה כל הנדרש על מנת להיערך ולקרם אפשרויות מעין אלה? צר לציון, כי יכולנו לעשות יותר ממה שנעשה עד כה, וזאת בשל פיצול מערכות וסמכויות המכביד על הפעילות בנושא זה.

לנוכח הסכנות הגדולות הנשקפות משריפות, ממפולות, חסימות צירים ונפגעים בנפש יש להאוג להכשרת כוחות הצלה נרחבים, שיתפר-סו בכל ערי המדינה ויהיו מאורגנים כהלכה, מצוידים במיטב הציוד ונתונים תחת פיקוד מעולה. בלעריהם צפויה התמוטטות מקומית,

פתרון הבעיות בשלב זה, עלולים להוביל לאבדן שליטה ואנדרלמוסיה, ומכאן ועד שיבוש מערכות כללי המרחק אינו רב. השעות המעטות עד התארגנות יחידות המילואים הן אפוא השעות הקשות ביותר של כוחות הביטחון בעורף, וחובה ראשונה במעלה להיות מוכנים לקראת מצב כזה.

ברצוני להדגיש שוב, כי יש בירינו כוחות ואמצעים לטפל בצורה יעילה במצב של מלחמה בתרחיש-פתע, אלא שפיצול הסמכויות אינו מאפשר את מילוי השלם של משימה חשובה

זו, ומהווה גורם המונע לעתים עמידה במאמץ הארגוני הכרוך בהקמת יחידות הצלה ואימוץ. יש לציין שמערך ההצלה של הג"א כפוף כיום לפיקודים המרכזיים, אשר להם בעיות רבות של ביטחון-שטף מלבד אחריות להכנת הגייסות למלחמה, וכי על המפקדות והיחידות מוטלות משימות בלי סוף לטובת נושאים שאין להם כל קשר עם הכנת העורף למלחמה.

מכל מקום ביטחון האוכלוסייה כרוך בהשגתם של ארבעה גורמים מרכזיים:

א. ידיעה כיצד להתנהג ומה לעשות. ב. הימצאות מקלט או מחסה בקרבת מקום. ג. הימצאות נשק לאבטחה בפני מחבלים. ד. הכרה בכך שיש על מי לסמוך במקרה אסון.

מכל הגורמים האמורים המקלט הינו הגורם האחר שהקמתו דורשת זמן ממושך (חודשים, ולעתים למעלה משנה). המקלט הינו עד היום הנשק העיקרי לתושבי העורף כנגד הפצצות מהאוויר. המקלט מציל חיים וגם תורם תרומה עצומה להרגשת הביטחון של התושבים.

מחקרים רבים הוכיחו, שעצם

קיום מקלטים גורם לתחושת ביטחון, יכולת תפקוד ושקט נפשי הן בקרב התושבים והן בקרב מערך הג"א. מצבנו בנושא זה משתפר והולך. החוק מחייב בניית מקלט בכל בית חדש, וקיימת הקפדה מלאה על מילוי חוק זה בעיקר בבתיים משותפים. כיום הגענו לכיסוי של למעלה מ-84 אחוז מהאוכלוסייה במקלטים וישנם מקומות בהם הגענו אף למאה אחוז ויותר. במקרה של מלחמה קשה לעורף, סביר להניח שייסגרו בתי הספר, גני הילדים, מוסדות להשכלה גבוהה, מקומות בידור, בתי עסק ומוסדות ציבוריים מסוימים. סגירתם של כל אלה תעמיד לרשות התושבים מקלטים רבים נוספים, אשר אותם ניתן יהיה לנצל לטובת תושבים שבאזורים חסרים מקלטים. חשוב מאוד להדגיש, שהמקלטים שלנו הם טובים מאוד, ועמדו במבחנים רציניים של פיצוץ אמת. נוסף למקלטים נצטרך לחפור בעורף הרבה

המשא"ז להוות כוח ראשון שיתגייס לאבטחת מתקנים חיוניים בתוך הערים ובקרבתן, עם קבלת התרעה על מלחמה או עם פריצתה. אבטחה מידית של מקומות חשובים חיונית עד מאוד להסדרת גיוס מהיר של כוחות המילואים. רק אנשים הגרים סמוך למתקן ומכירים היטב את השטח בו הוא מצוי יוכלו להגיע למקום תוך דקות ספורות ולשמרו בפני כל פיגוע, עד להגעת אנשי האבטחה של הג"א. הטובים ביותר למשימה זו הם בני הנוער, הגדניים, ואת חלוקת הגזרות ביניהם יש לתכנן

תמונה אפיינית באנגליה בעת הפצצות הגרמניות במלחמת העולם השנייה

לפי מידת הקרבה או הרוחק של מגוריהם למתקנים. משימת התכנון אינה מסובכת, אך קיים קושי הנובע מריבוי מספר הסמכויות המטפלות בנושא זה כגון: משא"ז, הג"א, פיקוד הגדנ"ע, המשטרה הכחולה וצה"ל. אם תרכזו אי פעם האחריות והסמכות בידי מפקדה אחת, אשר תהיה מופקדת על כל נושאי ביטחון העורף, תהיה אפשרות של ממש לשלב את כל הכוחות על בסיס תכנית אחת. זה יהיה רגע גדול, אך במציאות זה עדיין חלום רחוק. אם תבוא עלינו המלחמה הבאה בהפתעה (מה שקרוי "תרחיש-פתע") נצטרך לפעול כך שאת הנטל הראשוני ישאו כל הגופים הקיימים ברגיעה (משטרה, משא"ז, מכבי-אש, מד"א והרשויות המקומיות). להבדיל ממערך מל"ח וכיו"ב). הללו יבצעו את כל פעולות האבטחה וההצלה עד גמר גיוס המילואים והגעתם לשטח. מדובר אמנם בשעות ספורות בלבד, אך קריטיות, שכן אי השתלטות על המצב ואי

העלולה לגרום לפעולת שרשרת מסוכנת מאוד. יחידות ההצלה אינן צריכות להיות גדולות, עדיף שתהיינה קטנות אך מקצועיות ושתתפרסנה במקומות רבים. על יחידות אלה להתארגן באורח שיבטיח את הפעלתן תוך פרק זמן קצר לאחר פרוץ המלחמה, כאשר למפקדי היחידות ניתן לגייס לעזרתם סיוע כוחות-אדם וכאמצעים מתוך המצוי בשכונתם. הכוחות החיוניים ביותר למטרה זו הם: יחידות כיבוי אש, יחידות חילוץ, יחידות צמ"ה ויחידות אבטחה וסדרנות. יש הכרח לפרוס יחידות קטנות כאלה בכל שכונה.

במערך הג"א נקראות יחידות אלה קטעים. בקטע כזה יהיו חיילים, גדנ"עים ומתנדבים אשר משימתם העיקרית הינה לשמור מגע עם האוכלוסייה ולתדרך אותה כיצד לנהוג ומה לעשות בכל מצב. זו משימה אדירה בחשיבותה, ויש להתכונן לכך מבעור מועד. בעניין זה אנו עדיין רחוקים מהיעד ובמקומות רבים לא מתקרבים כלל למטרה.

המשמר האזרחי (להלן —

משא"ז) הוא גוף גדול וחשוב עד מאוד, אשר בתקופת רגיעה נמנים עמו עשרות אלפי אזרחים הממלאים את חובתם בשמירה ובפיקוח. כוחו של המשא"ז עשוי להתגלות ביתר תוקף ברגע שמוכרות כוננות אמיתית, ומתברר שיש לנו שמירה מעולה בפאתי העיר וכן בכל רחוב, שכונה, בית-ספר וקולנוע. עצם קיום גוף זה, היכול לקלוט ולארגן במהירות עשרות אלפי בני אדם באבטחה בערים ובעיירות, מהווה הישג עצום בחשיבותו למדינה ולביטחון ישראל ותריס בפני פיגועי מחבלים. המשמר האזרחי אף תרם תרומה חשובה להגברת הביטחון העצמי של אלפי גברים, נשים ונוער אשר הוכשרו להחזיק נשק כהלכה.

בזמן חירום מתגייסים כל הגברים ובמשא"ז נותרים אלה שאינם משרתים בצה"ל וכן אלה שאינם מרותקים לעבודתם. אל אלה עתידים להצטרף אלפי אזרחים שיחפשו מערכת ביטחון נית אליה יוכלו להתנדב. המשא"ז יקלוט אותם, ימלא את שורותיו באנשים חרשים, וימשיך לבצע את תפקידי השמירה והאבטחה ברחבי העיר. בעת כזאת יש הכרח לעבוד בתיאום מלא עם יחידות הג"א, במיוחד ברמת החבל והקטע. הרצוי ביותר הוא, שאנשי המשא"ז יועמדו תחת פיקוד מפקדי החבלים והקטעים, ויבצעו את השמירה כתף אל כתף עם אנשי האבטחה של הג"א. מערכות אלה יכולות אמנם לפעול תוך תיאום מלא גם מבלי להעמיד את אחד הגופים תחת פיקוד משנהו, אך מצב כזה אפשרי כל עוד אין תקריות ופיגועים; משעת הפיגוע ואילך — חייב שיהיה מפקד אחד על כל כוחות הביטחון באותו אזור. כגוף גדול עם נשק רב ומספר לא מבוטל של מכשירי קשר וכלי רכב, יכול

תעלות אשר יוכלו לשמש כמחסה עם הישמע שריקה חשודה או התפוצצות (טילים, קטיושות וכיו"ב). יש צורך לתדרך ולהסביר לאוכלוסייה, כיצד לנהוג במקרה של התקפת פתע של טילים, מטוסים ומחבלים, וכיצד להתגונן נגד התקפת גזים. משימה זו יש להטיל על מפקדה אחת שתהנה מהסמכויות הררושות לניהול מבצע רחב זה לאוכלוסיית העורף ובמיוחד לבני יישובי הספר.

ככדי למנוע מהתושבים להיתקף בהלם (בייחוד בעת תרחיש-פתע) יש לראוג להעסקת מכסימום מהתושבים במשימות שונות שהינן חיוניות למשפחה, לבית ולשכונה כולה. עם משימות אלה ניתן למנות:

חפירת שוחות: מסתבר שפעילות זו תורמת תרומה רבה להגברת הביטחון העצמי של כל פרט בקהילה. יש לראוג שאיש אחד בכל בית או גוש בתים יופקד על הטלת משימה זו על התושבים.

הגנה על השמשות: הניסיון מלמד שמקומות שלא ראוג להגנת שמשות ספגו נפגעים והרוגים שלא לצורך. בתי החולים מלאו בנפגעים מרסיסי זכוכית. הגנת השמשות עשויה לחסוך אבדות רבות ועל מלאכה זו להיעשות בעיקר על ידי ילדים ובני נוער.

הגנה על בלוני גז: יש למגן את בלוני הגז כמשימה ראשונה במעלה, שכן אלה מהווים סכנה במקרה הפצצה. מסיפורי אנשי הג"א באירופה עולה, כי נגרמו נזקים רבים מבלוני גז שלא מוגנו כראוי. יש אפוא להניח סביב הבלון שקי חול בעובי מטר ובגובה הבלון, כשהמדובר הן בבלונים המוצבים בחצרות והן באלה המצויים על הגגות או בחדרי מדרגות.

איטום חדר בכל דירה נגד חדירת גזים: אמנם נמצאות בידנו מסכות גז עבוד כל האוכלוסייה, אך בשלב זה אין מחלקים אותן משום שיש לטפל בהן ומדי פעם גם להחליף פריט זה או אחר. הפתרון שבחרנו בו הינו איטום יסודי של חדר אחד או שניים בכל דירה בשעות הראשונות עם הכרות מצב החירום. האיטום ייעשה בשיטה פשוטה למדי: יש לבחור חדר פנימי עם מעט חלונות ודלת אחת, ולהדביק על כל פתח או חריץ אשר מהם עלול לחודר גז מסקניטייפ או צילוטייפ רחבים. ערכנו ניסיונות ונוכחנו שחדר אטום אכן מאפשר הצלת נפשות. חשוב מאוד שחומר כזה יוכן בעוד מועד בכל בית אב. שנים ארך לנו לייצר מסכות יקרות אלה ואין להעלות על הדעת שפריטיים כה חיוניים לקיום העם יועמדו בסכנה. על כן נצטרך להשלים עם המצב שהחלוקה לאוכלוסייה יה תיעשה רק עם גילוי סימנים שהאויב אכן עומד לתקוף בגז. עד אז יש לשמור על כוננות לאיטום מהיר של החדרים, ועל כוננות גבוהה של הג"א והגמ"ר לחלוקה מהירה של מסכות הגז לכל תושבי המדינה.

פעולות האפלה: הנושא מוכר וידוע. חשוב לעשות מה שיותר, כדי להקשות על טייסי האויב.

שיעורי עזרה ראשונה: כל אדם היודע יסודות

הגשת עזרה ראשונה מסוגל להציל חיי אדם בעת פיגוע או תקרית. הניסיון מצביע שאנשים מתו כתוצאה מאיבוד דם או חנק כיוון שלא ניתנה להם עזרה ראשונה ברקות הראשונות לאחר פציעתם. על כל נער מגיל 12 לרדת את הפעולות ההכרחיות ואופן הטיפול בפצוע. על כל איש או אשה היודעים את יסודות העזרה הראשונה לארגן עם פרוץ המלחמה שיעורי הצלה בסיסיים בכל בית או גוש.

שיעורים בכיבוי אש: שרפה יש לכבות עם פריצתה שאם לא כן עלולה זו להתלקח ולהתפשט על מרחבים ולסכן אזורים שלמים. לכל מי שלמד כיצד לנהוג בכיבוי אש ביטחון ואומץ לתקוף את האש ולפעול לכיבוייה. יתרה מזו פעולות חיוביות של מישוה בנושא זה גוררות אף את האחרים להצטרף ולסייע.

בשניים עד שלושה שיעורים עשויים להסיר את מחסום הפחד בפני אש ולמנוע את התלקחותה ומכאן החיוניות הרבה להכשיר אזרחים למטרה זו בכל שכונה, ביי"ח ובית פרטי.

אימונים בנשק קל: האימון כשלעצמו גורם להגדלת הביטחון העצמי, ומכשיר את כל אלה הנוטלים בו חלק לסייע באבטחת מוסדות החינוך, מקלטים ציבוריים, שכונות המגורים ועוד. כדי למנוע אסונות מצד מחבלים יש צורך שבכל בית יהיו כמה תושבים מאומנים אשר יקבלו נשק מהמשטר האזרחי לאבטחת השכר. נה. אין ספק שהנהגתו של כלל זה (הכרוכה בהשקעה מעטה) עשויה לתרום הרבה מאוד להשקטת האווירה ולמניעת פחדים ואנדרל"מוסיה. ככל שנעשה יותר בנושא זה, כן תחזק עמידת העורף ויגבר חוסנו. משימה זו הינה חיונית ממדרגה ראשונה, והגוף שיוכל לרכו זאת הינו כאמור המשא"ז.

אבטחת מתקנים בסביבה: יש אפשרות לראוג שכל מתקן חשוב יאובטח על ידי אנשים או בני נוער בני אותה סביבה בה הוא ממוקם. ארגונו של הסדר חיוני זה איננו קשה והאנשים יעשו זאת ברצון, שכן כל אחד רוצה במצב חירום לתרום לביטחון ישראל. אפשר בהחלט להגיע למצב, שבכל בית או גוש יהיה פעיל ביטחון (מעין "מוכתר" של הסביבה) אשר יחלק משימות מידיות לתושבי השכונה, כולל משימות אבטחת מתקנים, עד שיגיעו כוחות האבטחה המיועדים לאותה משימה. באופן כזה נוכל למנוע פיגועים במתקנים חיוניים ולאפשר את המשך תפקודו התקין של המשק.

"פעיל הביטחון": מקובל בעולם שבכל בית גדול יש "אחראי בית". מערך הג"א אימץ לעצמו רעיון זה, והמליץ בפני הדיירים לבחור בכל בית ובית "פעיל ביטחון". כדי לממש זאת ערכו כמה אלפי קציני הג"א מבצע הסברה ענקי. שבמסגרתו נוהלו כ-100 אלף חוגי הסברה בכתים ובשכונות. על פעיל הביטחון יהיה אפוא להפעיל את התושבים, למשימות שתוארו לעיל באופן רצוף ובאופן מידי (ברגעים הקריטיים של פרוץ המלחמה) כאחת. גם בשלב מאוחר יותר של המלחמה, ימשיך פעיל הביטחון בתפקידו כשהוא משמש איש קשר בין מפקד הקטע של

הג"א לבין תושבי הבית או הגוש. הוא יקבל מידע, יתדרך אנשים, ובמקרה חלוקת ציוד נגד גזים יראג שהתושבים יקבלו את הציוד בעתו, ושאלה אכן יודעים כיצד להשתמש בו. כמובן יופקד פעיל הביטחון על ארגון קורסים מזורזים לנושאי עזרה ראשונה, כיבוי אש ותפעול כלי נשק. בעת המבצע שיערכו אנשי הג"א התברר שיש רבים החפצים בתפקיד זה. הבעיה העיקרית היא, לשמור מגע כלשהו עם אלפי פעילים אלה, נושא המחזיר אותנו לבעיית פיצול האחריות והסמכות להכנת העורף, אשר מהווה בלם לפעילות אף בנושא חשוב זה.

אחריות לארגון ותיאום: הגוף הגדול והמר-אורגן ביותר בעורף במקרה מלחמה הינו חיל-הג"א. בישראל שייך גוף זה לצה"ל, ויש בכך מספר יתרונות. הקשר הכלתי אמצעי עם הצבא מאפשר הפעלה של כוחות גדולים בעזרת מערכות שליטה גדולות של צה"ל, הגדני"ע (שהוא גוף גדול כשלעצמו) שייך אף הוא לצה"ל, גורם המעניק להג"א תגבורת שאין ערוך לחשיבותה וליכולתה.

עם הכרות מצב חירום במדינה הופכים המחוזות למערכות אשר בכוחן להפעיל את כל הגורמים ולהוות ציר מרכזי לשליטה ותיאום הכוחות אשר בעורף, אשר לרשותו יעמוד מנגנון רב עצמה לטיפול במרב הבעיות שתתעוררנה בעת מלחמה. הקושי הוא, איך לבצע כבר כעתות רגיעה את כל הפעולות המכניות, אשר יבטיחו כי גוף זה ימלא את חלקו למן הדקות הראשונות של פרוץ פעולות האיבה. בעניין זה אנו עומדים עדיין בפני קושי שטרם נמצא הפתרון להתגבר עליו.

סיכום

בעת מלחמה יש צורך להבטיח את גיוס הצבא והגעתו מהירה לזירת המלחמה. אם יוכנו יישובי הגמ"ר כראוי, יהא בכוחם לעצור את הפולשים ולגרום להם אבדות של ממש. על חיילי הגמ"ר אף לאבטח מתקנים חיוניים, ובכך לסייע סיוע רב לתנועה הרצופה של הכוחות הלוחמים, על כוחות הג"א שבעורף להיות מאורגנים באופן שיוכלו להגיב באופן מידי במקרה תרחיש-פתע. תגובתם מותנית לא מעט בהתנהגות האוכלוסייה, אותה יש להכין בעוד מועד. בעורף נמצאים כוחות רבים וחוקים; אלא יש צורך לפעול הרבה על מנת שכוחות אלה יהיו מוכנים לתפקד ללא שום השהייה עם פרוץ מלחמה. הכנת העורף הינה משימת ענק, וכדי לממשה לאורך זמן אין מנוס מלקבוע לכך מפקדה ראשית עם כל האחריות וכל הסמכויות. יש אפוא להקים מפקדת עורף ולהכפיף לה את כל המחוזות. אם ייעשה דבר זה נשיג בכך שני דברים שחשיבותם רבה מאוד לביטחון ישראל: נשחרר את אלופי הפיקודים מהאחריות להכנת העורף ונאפשר להם להביט קדימה ורק קדימה; כמובן נאפשר לגוף אחד בעל סמכות-על להכין את העורף לקראת העתיד. יעד זה ניתן להשגה, ולדעתי חיוני לממשו.